

**Avoimien
ovien päivät**

**Avoimien
ovien päivät**

Asukkaat voivat
vieraila kunnan/
maakunnan
tiloissa ja tutustua
luottamushenkilöihin,
viranhaltijoihin ja
työntekijöihin.

**Avoim
valmistelu**

**Avoim
valmistelu**

Asukkaat voivat esittää näkemyksiään valmisteilla olevaan asiaan esimerkiksi kuulemistilaisuuksissa, suorilla yhteydenotoilla tai verkkokeskustelujen kautta.

**Avoimen
datan
hyödyntä-
minen**

**Avoimen
datan
hyödyntä-
minen**

Avoim data on kunnan/
maakunnan tuottamaa
tai hallinnoimaa tietoa,
joka on konekielisessä
muodossa ja
maksutta kenen
tahansa käytettävissä,
muokattavissa ja
jaettavissa sekä
yksityisiin että
kaupallisiin tarkoituksiin.

**Avustukset ja
kannustimet**

**Avustukset ja
kannustimet**

Kunta/maakunta voi esimerkiksi myöntää avustuksia ja tarjota toimitiloja järjestöille.

**Muutoksen-
haut**

**Muutoksen-
haut**

Asukkaat voivat hakea muutosta päätöksiin, tehdä kantelun viranomaisen toiminnasta tai jättää muistutuksia viranomaisten ehdotuksista.

**Tilojen
yhteiskäyttö**

**Tilojen
yhteiskäyttö**

Kunta/maakunta
voi tukea eri
kansalaistoimijoiden
omaehtoista toimintaa
esimerkiksi edistämällä
omistamiensa tilojen
yhteiskäyttöä ja
olemalla kumppanina
yhteisöllisten tilojen
ylläpidossa.

**Vapaaehtois-
toiminta**

**Vapaaehtois-
toiminta**

Vapaaehtoistyö on yksittäisten ihmisten tai yhteisöjen hyväksi tehtyä toimintaa, josta ei saa rahallista korvausta eli palkkaa. Sitä tehdään omasta vapaasta tahdosta, ilman pakkoa.

**Viralliset
aloitteet**

**Viralliset
aloitteet**

Kunnan/maakunnan
asukkaalla on oikeus
tehdä aloitteita kunnan/
maakunnan toimintaa
koskevissa asioissa.
Aloitteen voi tehdä
myös ulkomaan
kansalainen tai alle
18-vuotias.

**Osallistuva
budjetointi**

**Osallistuva
budjetointi**

Aasukkaat ovat
tiivisti mukana
suunnittelemassa ja
päättämässä taloutta
ja resursseja koskevista
asioista.

Lausunnot

Lausunnot

Esimerkiksi asukas- ja kyläyhdistykset, vanhus- ja vammaisneuvostot sekä nuorisovaltuustot voivat kertoa näkemyksensä valmisteilla olevasta asiasta. Kunta/maakunta pyytää lausuntoja kaikilta kiinnostuneilta. Palaute kootaan ja julkaistaan.

Palautteet

Palautteet

Asukkaat ja palvelujen käyttäjät voivat kertoa mielipiteensä saamastaan palvelusta. Palautteen voi antaa esimerkiksi kirjallisena palautelaatikkoon, pikapalautelaitteella tai vastaamalla asiakas- tai palautekyselyyn.

**Yleisö-
tilaisuus**

**Yleisö-
tilaisuus**

Asioita esitellään
avoimissa tilaisuuksissa.

Asukkaat voivat
kertoa mielipiteensä
luottamushenkilöille
sekä viranhaltijoille.

Vuorovaikutteisissa
tilaisuuksissa osallistujia
avustetaan keskustellen
etsimään ratkaisuja ja
ideoita.

**Osallistava
taide**

**Osallistava
taide**

Asukkaat voivat
ilmaista toiveitaan
kulttuurin keinoilla
joko yksilöllisesti tai
yhdessä yhteisöllisesti.

**Verkkokyselyt
ja
-keskustelut**

**Verkkokyselyt
ja
-keskustelut**

Asukkaat voivat kertoa mielipiteitään ja/tai keskustella ajankohtaisista asioista Internetissä. Verkossa tapahtuva keskustelu voidaan kohdistaa myös johonkin rajattuun asiaan/ongelmaan, jolloin asukkaat voivat yhdessä etsiä uusia ratkaisuja ja ideoita siihen (joukkoistaminen).

**Asukas-
ja kylä-
yhdistykset**

**Asukas-
ja kylä-
yhdistykset**

Yhdistykset voivat
järjestää kerho- ja
harrastustoimintaa,
palveluja, työllistää
alueella asuvia ja
vahvistaa
yhteisöllisyyttä.

**Alueelliset
tapahtumat**

**Alueelliset
tapahtumat**

Asukkaat voivat
järjestää messuja, juhlia
ja muita tilaisuuksia
kunnan/maakunnan
myötävaikutuksella.

**Omaehtoisen
toiminnan
luvat ja
pelisäännöt**

**Omaehtoisen
toiminnan
luvat ja
pelisäännöt**

Aasukkaiden omaehtoista toimintaa voidaan helpottaa keventämällä sääntöjä ja lupaprosesseja. Tästä esimerkkinä on ravintolapäivä ja muut pop up -tapahtumat.

Kansalaisraati

---

kansalaisraati

Osallistujat kootaan ilmoittautuneista siten, että raatilaiset muodostavat alueen väestön pienoiskoossa. Raatilaiset kuulevat asiantuntijoita ja keskustelevat ohjaajien johdolla. Lopuksi raatilaiset laativat aiheesta yhteisen julkilausuman, joka esitellään päättäjille.

Jakamistalous

Jakamistalous

Asukkaat voivat lainata,
jakaa tai vuokrata
tavaroita toisilleen
omistamisen sijaan sekä
tarjota apua, tukea ja
osaamista toisilleen.
Tällainen toiminta tukee
aktiivista kansalaisuutta
ja luo uudenlaista
liiketoimintaa.

**Ohjatut
kävely-
kierrokset**

**Ohjatut
kävely-
kierrokset**

Asukkaat ja kunnan/
maakunnan
vastuuhenkilöt
tutustuvat asuinalueisiin
ja elinympäristöihin ja
kirjaavat havaintoja.
Asukkaat kertovat
näkemystään
mahdollisista
muutostarpeista.

Kokeilut

---

kokeilut

Aasukkaat ovat mukana ideoimassa ja toteuttamassa nopeatempoisia ratkaisuja, joiden tavoitteena on kehittää ja parantaa palveluita.

Asukasraati

Asukasraati

Asukkaista, yrityksistä ja yhteisöistä koostuva ryhmä kokoontuu säännöllisesti ja vie eteenpäin ryhmän yhteisiä asioita. Asukasraati voi myös olla tietoverkossa toimiva mielipidekanava.

**Kuulemis-
tilaisuudet**

**Kuulemis-
tilaisuudet**

Aukkaat saavat tietoja tietyistä valmisteltavista asioista, voivat esittää kysymyksiä ja omia näkemyksiään kaikille avoimissa tilaisuuksissa.

**Vertais- ja
sparraus-
ryhmät**

**Vertais- ja
sparraus-
ryhmät**

Samankaltaisissa elämäntilanteissa olevat asukkaat kokoontuvat yhteen, jakavat kokemuksiaan ja oppivat toisiltaan. Kunta tai maakunta järjestää tilaisuuden, ohjaajan ja tilat.

**Kokemus-
asiantuntijat**

**Kokemus-
asiantuntijat**

Kokemusasiantuntija on henkilö, jolla on omakohtaista kokemusta haastavista elämäntilanteista.

Hän on saanut koulutuksen tai perehdytyksen ja saa työstä korvauksen.

Esimerkiksi terveysasemalla kokemusasiantuntija pitää päihdevastaanottoa.

**Yhteis-
kehittäminen**

**Yhteis-
kehittäminen**

Yhteiskehittämisen
työpajassa joukko
palvelujen käyttäjiä,
työntekijöitä ja muita
palveluntuottajia voivat
yhdessä suunnitella ja
kehittää palveluja.

**Neuvottelu-
ja toimi-
kunnat**

**Neuvottelu-
ja toimi-
kunnat**

Toimikunnat tekevät aloitteita, esityksiä ja lausuntoja. Osa näistä osallistuu alueen kehittämiseen ja järjestää tilaisuuksia.

Osalla voi olla taloudellista päätösvaltaa esimerkiksi järjestöjen avustuksissa ja pienimuotoisessa paikallisessa kehittämisessä.

**Sosiaalinen
media**

**Sosiaalinen
media**

Kunta/maakunta
esittelee toimintaansa
esimerkiksi
Facebookissa ja
asukkaat voivat
osallistua keskusteluun.
Myös yhdistykset ja
muut toimijat voivat
ylläpitää keskustelua
sosiaalisessa mediassa
ja koota palautetta
kunnalle/maakunnalle.

**Alueelliset
paneelit tai
neuvottelut**

**Alueelliset
paneelit tai
neuvottelut**

Kaikille avoimia
tilaisuuksia, joissa
käsitellään alueen
asukkaille tärkeitä
kysymyksiä.

**Jalkautuva
asukastyö**

**Jalkautuva
asukastyö**

Kunnan/maakunnan
työntekijät menevät
sinne, missä nykyiset
ja tulevat asiakkaat
ovat. Työntekijät saavat
suoria havaintoja ja
asukkaat kokevat
tulleensa kuulluiksi.

Talkoot

Talkoot

Talkoot ovat perinteinen naapuriavun ja yhdistystoiminnan muoto, johon liittyy vahva yhteisöllisyyden tunne. Työtä tehdään korvauksetta.

Toiminta katsotaan yleishyödylliseksi, eikä siitä makseta veroa.

**Palvelu-
muotoilu**

**Palvelu-
muotoilu**

Asukkaat ja työntekijät kartoittavat yhdessä palvelutarpeita ja kehittävät niiden pohjalta palveluita. Apuna voidaan käyttää esimerkiksi asukkaiden päiväkirjoja ja kokemuksia palveluiden sujuvuudesta.

**Digitaaliset
vuoro-
vaikutteiset
alustat**

**Digitaaliset
vuoro-
vaikutteiset
alustat**

Asukkaat voivat antaa mielipiteitään palveluista ja niiden parantamisesta.

Esimerkiksi mobiilisovelluksen avulla saadaan hyödyllisiä vinkkejä ja tietoa kunnan/maakunnan asioista.

Fokusryhmät

Fokusryhmät

Fokusryhmässä eli ryhmäkeskustelussa asiakastietoa kerätään haastatteleamalla pientä ryhmää kerrallaan tietystä teemasta. Fokusryhmiä voidaan käyttää sekä asioiden esilletulo- että valmisteluvaiheessa.

**Kumppanuus-
pöydät**

**Kumppanuus-
pöydät**

Kunnan/maakunnan
asukkaat, yhdistykset,
yritykset ja seurakunnat
sekä muut toimijat
kokoontuvat saman
pöydän ääreen
keskustelemaan
yhteisistä asioista.
Käydään läpi tavoitteita
sekä kuka tekee mitäkin
ja millä resursseilla.
Kumppanuuspöydät
voivat olla paikallisia,
alueellisia tai teemallisia.

**Aluetoimi-
kunnat ja
-raadit**

**Aluetoimi-
kunnat ja
-raadit**

Alueellisesti järjestetyt
kokoonpanot, jotka
tuovat asukkaiden
näkemykset kunnan/
maakunnan tietoon,
tekevät aloitteita,
antavat lausuntoja ja
osallistuvat alueen
kehittämiseen.

Palveluseteli

Palveluseteli!

Asukas voi käyttää yksityisiä palveluja joko vaihtoehtona tai täydentämään kunnan/maakunnan tuottamia palveluja. Kunta/maakunta määrittää palvelusetelillä ostettavat palvelut, palvelusetelin arvon ja hyväksyy ne palveluja tuottavat yksityiset yritykset, joilta palveluja voi setelillä ostaa.

**Henkilö-
kohtainen
budjetointi**

**Henkilö-
kohtainen
budjetointi**

Asukkaalla on tietty palveluihin käytettävä rahasumma, jonka käyttö suunnitellaan henkilökohtaisesti kunnan/maakunnan tähän tehtävään osoittaman työntekijän kanssa. Tällä pyritään saavuttamaan joustavia ja yksilöllisiä palveluratkaisuja.

**Osallisuus-
työpaja**

**Osallisuus-
työpaja**

Pienryhmän
ohjattua ideointia
ja epämuodollista
keskustelua yhteisistä
asioista.

Viestintä

Viestintä

Kunta/maakunta viestii monikanavaisesti ja vuorovaikutteisesti.

Aukkaat saavat tietoa ja voivat antaa palautetta valmisteilla olevista asioista ja palveluista median, sähköisten viestimien ja esimerkiksi julkisten tilojen välineiden avulla.